

VII. Les dones del PSUC en els processos electorals de la Transició

Nàdia Varo Moral
UAB- CEFID

Una de les maneres com podem constatar la presència de dones al PSUC i com el Partit assumia els plantejaments feministes és a partir dels processos electorals produïts durant la Transició, ja que així es pot observar com el Partit va confegir les candidatures i el pes que hi va voler donar a les seves militants. Analitzarem les eleccions legislatives de juny de 1977, març de 1979 i octubre de 1982, amb els seus resultats a Espanya i a Catalunya. Per fer-ho, ens centrarem en el Congrés, on hi va haver representació del PSUC durant tot el període. Així mateix, també analitzarem les eleccions municipals d'abril de 1979 i les eleccions al Parlament de Catalunya de 1980.

Les eleccions a Corts Constituents de 1977

Les primeres eleccions a Corts es van produir en un moment d'unitat, fortalesa i important presència al carrer del moviment feminista. Els partits polítics van abocar-se a la captació del vot femení i, el que resultava més important, fins i tot les candidatures conservadores assumien que calia introduir importants canvis en la legislació per evitar alguns aspectes de la discriminació de les dones. Així, en el programa electoral d'Aliança Popular s'afirmava que pretenia «*La promoción social de la mujer que partirá de la plena i efectiva igualdad jurídica*» i Falange Española de las JONS (Auténtica) afirmava al seu

programa que «*exigimos la igualdad jurídica de la mujer como un derecho en el ejercicio de la libertad*».¹

Òbviament, els partits d'esquerres van recollir més àmpliament les reivindicacions del moviment feminista, encara que sovint tenien un caràcter imprecís i ocupaven un lloc secundari en els seus programes. El PSOE propugnava la igualtat legal, igualtat en la feina i l'educació, el matrimoni civil, el divorci i l'eliminació de la discriminació dels fills il·legítims. Es proclamava genèricament el dret a la planificació familiar, sense fer referència a l'avortament. En el cas dels socialistes catalans, plantejaven les reivindicacions de les dones (en un programa de 22 punts) en els temes següents:

*18. Una política realista de liberación de la mujer trabajadora que la equipare totalmente al hombre, y que asegure la libre disposición del propio cuerpo y la libre planificación de la familia garantizando la existencia de los servicios públicos necesarios para liberar de los servicios domésticos.*²

Els partits d'extrema esquerra van anar força més enllà. En concret, el Frente Democrático de Izquierdas (FDI) feia una llista de reivindicacions que incloïen (a més a més de la igualtat legal o la Llei de divorci) la revisió de programes educatius per eliminar els ensenyaments discriminatoris, la coeducació, el dret a l'ús d'anticonceptius a càrrec de la Seguretat Social, la despenalització de l'avortament, l'eliminació de delictes com ara l'adulteri, l'amistançament, la prostitució, la llei de la perillositat social... i l'amnistia per a les dones condemnades per aquests delictes. Cal remarcar que l'FDI era una coalició electoral en què estava integrada la Federación de Organizaciones Feministas del Estado Español, de la qual formava part l'Associació Catalana de la Dona. D'altra banda, el FUT (Frente Unido de Trabajadores) comptava amb reconegudes militants feministes que introduïren en el seu programa el lliure ús d'anticonceptius, l'abolició de la legislació repressiva sobre sexualitat i la llibertat per a la pràctica homosexual.

1. DORADO MONTERO. *Los Partidos Políticos en Catalunya*. Barcelona: Círculo Editor Universo, 1978, p. 69 i 75.

2. *Ibid.*, p. 122.

Els plantejaments del PCE-PSUC no eren tan detallats, però assumien una part important de les reivindicacions del moviment feminista. El PCE va incloure en el seu programa la igualtat jurídica, social i política entre ambdós sexes, l'equiparació dels drets dels homes i les dones dins el matrimoni, la pàtria potestat compartida, el dret a la informació i l'ús d'anticonceptius a càrrec de la Seguretat Social, la regulació jurídica del divorci i la «*creación de guarderías y escuelas para que las madres puedan trabajar y los servicios sociales (...) que simplifiquen las tareas del hogar*». ³ En el manifest electoral del PSUC (més resumit), quan s'explicaven quins principis hauria de complir la Constitució s'afirmava (després del reconeixement dels drets humans) que calia establir la igualtat de drets entre home i dona. ⁴ A la [propaganda electoral del PSUC](#) dirigida específicament a dones es reivindicava:

- La igualtat de drets de l'home i la dona en el matrimoni.
- La igualtat de drets per a tots els fills, tant dins el matrimoni com fora.
- El dret al divorci.
- El control de la natalitat i una sexualitat lliure, cosa que es concreta en una informació sexual adequada, mètodes anticonceptius a càrrec de la Seguretat Social i dret a l'avortament.
- Llars d'infants i serveis col·lectius, gestionats democràticament i que facin possible l'accés de la dona al treball i en facilitin la projecció social, alhora que l'alliberin de gran part de les feines de casa, la cura dels fills i els vells, etc.
- Un sistema educatiu públic i gratuït, amb coeducació a tots els nivells, que proporcioni una formació igual [a les dones] (...)
- Un marc social nou on sigui possible anar progressant cap a una societat en què no hi pugui haver cap mena d'opressió: ni econòmica, ni sexista, ni nacional, ni racista. ⁵

3. CEDOC (Universitat Autònoma de Barcelona), Programa electoral del PCE, edita PSUC, 1977.

4. *Manifiesto electoral*, PSUC, Barcelona, març 1977, 4 pàgines.

5. CEDOC, PSUC, «Dona: els teus problemes són problemes polítics», 1977.

Per tant, el PSUC, a les eleccions legislatives de 1977, va assumir una part important de les reivindicacions feministes, que van ocupar en el seu programa electoral un paper força destacat. Les reivindicacions d'igualtat legal, igualtat a la feina, assumpció per part de l'Estat de part del treball domèstic assignat a les dones, accés als anticonceptius... es destacaven en els programes generals, però això no es feia tant amb l'avortament. Potser es volia evitar allunyar una part de l'electorat?

D'altra banda, les militants del PSUC van tenir un paper molt notable a la campanya electoral. Es pot constatar, per exemple, amb la presència d'oradores –candidates o no– als mítings del Partit, referint-se a nombrosos aspectes del programa electoral. Entre les dones que van fer mítings arreu de Catalunya trobem els noms de M. Dolors Calvet, Mercè Olivares, Laura Tremosa, Montserrat Roig, Rosa Marimon, Anna Bosch, Marina Subirachs, Maruja Ruiz, Isabel López, Fina Figuerola, Nati Barberà, Magda Ballester i Montserrat Torres.⁶

A les candidatures presentades, trobem una situació similar a la dels programes electorals. A Espanya, la presència de les dones candidates destaca sobretot en candidatures d'extrema esquerra, com ara l'FDI o l'AET (Agrupación Electoral de Trabajadores), seguides del PCE i el PSOE. Seguidament venien altres partits (com ara AP, UCD i PSP-US), però no hi ha una correspondència lineal amb la seva ideologia. Cal tenir en compte que, en qualsevol cas, la presència de dones a les candidatures fou molt reduïda (13% al Congrés, i 3,99% al Senat). A Catalunya la presència de dones candidates al Congrés era lleugerament superior: 13,78%. En el cas de Catalunya, la presència de dones a les candidatures va seguir una pauta diferent d'Espanya, sense la presència de l'FDI: 11 dones a l'AET, 10 a Socialistes Catalans, 7 al PSUC (5 de Barcelona), 6 a UCD, 4 al PSP-US, 4 a AP.

A més, les dones acostumaven a anar a les candidatures en llocs secundaris, on difícilment podien ser escollides, i les candidatures que més dones presentaven (com ara l'FDI i l'AET) van que-

6. CEDOC, PSUC, Oficina Electoral de Premsa, «Relación de los mítines a celebrar de los días 2 al 8 de junio», a la carpeta «Propaganda electoral del PSUC a les eleccions legislatives de 1977».

dar fora del Parlament. Al Congrés hi havia 21 diputades (6% de l'hemicicle) i al Senat, 6 dones, dues d'elles per designació reial (1,96% del Senat). Centrant-nos al Congrés: la majoria de dones escollides van ser del PSOE (10), seguides d'UCD (7), del PCE-PSUC (3) i d'AP (1). Tanmateix, per prendre consciència del pes de les diputades a dins de cada partit, s'ha de posar en relació el nombre de diputades amb els diputats obtinguts a cada grup: d'aquesta manera veiem que el grup amb més proporció de dones al Congrés va ser el PCE, que tenia un 15% de dones. Era seguit pel PSOE (8,47%), AP (6,47%) i UCD (4,24%). A Catalunya, dels 47 diputats escollits a les circumscripcions de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona, tres van ser dones, dues de socialistes i una del PSUC, Maria Dolors Calvet. Dins aquests grups parlamentaris, la presència de dones era semblant (i superior a la mitjana espanyola). Així, dins els socialistes catalans, el 13,34% de diputats eren dones, i dins el PSUC, el 12,5%.

Taula 1. Diputades elegides al Congrés de Diputats (1977)

	Diputades	% de dones al grup parlamentari
PSUC-PCE	3	15
PSC-PSOE	10	8,47
PDPC ⁷		
UCD	7	4,24
AP	1	6,25
PNV		
Global	21	6

FONT: SEVILLA, 2006, p. 57-59.

7. Coalició electoral Pacte Democràtic per Catalunya.

Taula 2. Diputades de les circumscripcions catalanes al Congrés de Diputats (1977)

	Diputades	% de dones al grup parlamentari
PSUC-PCE	1	12,5
PSC-PSOE	2	13,34
PDPC		
UCD		
AP		
PNV		
Global	3	6,38

FONT: SEVILLA, 2006, 59-63. Elaboració pròpia.

Les eleccions legislatives de 1979

A les següents eleccions legislatives la situació del moviment feminista era molt diferent a les de 1977. Segons Mercedes Agustín (p. 291-292, 299), van coincidir en un moment de crisi del moviment, el començament de la qual es mostra el 1978, amb la desaparició de molts grups feministes, que culminà amb les jornades de Granada el 1979, després de les quals es va produir una divisió organitzativa del moviment i una desmobilització al carrer. Es va produir un augment de la presència de dones a les candidatures. Tanmateix, els partits amb presència al Parlament que més dones havien presentat el 1977, PCE i PSOE, el 1979 van reduir la presència de dones a les llistes. En el cas del PSUC, hem pogut constatar aquest fet amb les candidatures de Barcelona i Girona (no s'ha pogut accedir a les altres): dels 33 candidats presentats per Barcelona el 1977, hi havia 7 dones, i el 1979, 5. A Girona, dels 5 candidats presentats el 1977, 1 era dona, i el 1979 no n'hi va haver cap.⁸ A més a més, resulta destacable que a les llistes electorals per a les eleccions legislatives de 1979 no hi figuressin dues dones amb una activitat feminista destacada a la legislatura anterior: la socialista Carlota Bustelo i la membre del PSUC Maria Dolors Calvet. En el cas de M. Dolors Calvet, des de l'inici de la legislatura cons-

8. Carme CEBRIÁN. *Estimat PSUC*. Barcelona: Editorial Empúries, 1997, p. 422-423.

tituent ja havia indicat que no es volia tornar a presentar. La reducció de dones a les llistes del PSUC contradeia la petició de la Comissió Nacional per a l'Alliberament de la Dona del PSUC, que afirmava que «és necessari un esforç voluntarista per posar un nombre de dones a les llistes i als primers llocs com a expressió de la política del PSUC per acabar amb la discriminació de la dona».⁹

Pel que fa als programes electorals, en el cas del PSUC es pot detectar una menor atenció a les reivindicacions feministes, malgrat els suggeriments de la Comissió Nacional per a l'Alliberament de la Dona, que indicava que «no es tracta sols de fer una propaganda feminista dirigida a la dona, sinó d'introduir uns esquemes feministes a tota la propaganda del Partit».¹⁰ Aquesta premissa no es va complir al *Manifest electoral del PSUC davant les eleccions generals*, on hi havia una referència genèrica a la necessitat de continuar lluitant pels drets de les dones. Als darrers apartats d'[altres fulletons](#) i a la [propaganda específica per a dones](#) s'afirmava la necessitat de lluitar per unes lleis del divorci i de l'avortament, serveis col·lectius per alliberar les dones de part del treball domèstic i regulació dels sectors laborals que afectaven les dones, especialment el servei domèstic i a domicili.¹¹

El resultat del procés electoral (eleccions de març de 1979) va mantenir la majoria de l'UCD i significà un lleu increment per al PSOE i un augment de 4 diputats per al PCE-PSUC. Es va reduir la presència de dones al Congrés, ja que passà de 21 a 19 (el 5,43% del total de diputats). El PCE deixà de ser el partit amb més proporció de dones diputades. En aquestes eleccions, proporcionalment, es va donar una presència més gran de dones diputades en els partits conservadors: CiU (12,5%) i AP (10%). Numèricament, resulta destacable que més de la meitat de les dones que hi havia al Parlament fossin d'UCD.

9. Fons personal de Maria Dolors Calvet, Comissió Nacional per a l'Alliberament de la Dona, «La dona i el feminisme en les properes eleccions generals i municipals», gener de 1979.

10. *Ibid.*

11. CEDOC, PSUC «Que se note tu fuerza», 1979. PSUC «Manifest electoral, que es vegi la teva força. Per millorar les condicions de vida i treball a les comarques gironines», 1979. Fons personal de Maria Dolors Calvet «Només una important presència comunista a les corts garanteix que s'hi aprovin lleis segons els interessos del poble de Catalunya», 1979.

Entre els diputats catalans hi va continuar havent la mateixa quantitat (i proporció) de dones: 3 diputades (el 6,38 % del total de diputats). En aquesta ocasió, però, cadascuna de les diputades pertanyia a un grup diferent: 1 al PSUC (Eulàlia Vintró), 1 al PSC i 1 a CiU. Es mantenia la tendència general: la presència de les dones entre els diputats d'esquerra es mantenia (PSUC) o es reduïa (PSC), mentre que els partits conservadors estaven incorporant dones (molt limitadament) entre els seus representants.

Taula 3. Diputades elegides al Congrés de Diputats (1979)

	Diputades	% de dones al grup parlamentari
PSUC-PCE	2	8,69
PSC-PSOE	5	4,13
CiU	1	12,5
UCD	10	5,95
CD ¹²	1	10
PNV		
Global	19	5,43

FONT: Equipo de Documentación Política, 1979. Elaboració pròpia.

Taula 4. Diputades de les circumscripcions catalanes al Congrés de Diputats (1979)

	Diputades	% de dones al grup parlamentari
PSUC-PCE	1	12,5
PSC-PSOE	1	5,88
CiU	1	12,5
UCD		
CD ¹²		
PNV		
Global	3	6,38

FONT: Equipo de Documentación Política, 1979. Elaboració pròpia.

12. Coalició Democràtica, anteriorment Aliança Popular.

Les eleccions municipals de 1979

Les eleccions municipals d'abril de 1979 van generar més expectatives entre les feministes, ja que es pensava que l'àmbit local, més proper als problemes quotidians de la ciutadania, resultava més propici per a la participació de les dones. Un [estudi](#) de la Comissió per a l'Alliberament de la Dona del PSUC sobre la presència de dones a les candidatures i el lloc que ocupaven mostrava que Barcelona va ser la província (i capital de província) on s'havien presentat més dones. El PSUC era el Partit que va presentar més dones a les seves candidatures. Analitzant l'ordre de les candidatures, el PSUC va ser el partit que va presentar més dones al primer quart de les llistes electorals (amb possibilitat de ser escollides), seguit del PSC, CiU i UCD, encara que a les capitals de província CiU va presentar més dones al primer quart de la llista (seguit del PSUC i el PSC).¹³

Taula 5. Percentatge de dones a les candidatures a les eleccions municipals de 1979, per províncies

	Barcelona	Tarragona	Lleida	Girona
PSUC	17,7	9,3	7,2	15,1
PSC	14,3	8,3	6,5	10,2
UCD	12,2	5,7	3,7	4,1
CiU	11,1	7,6	10,1	6,3

FONT: Comissió per a l'Alliberament de la Dona, 1980.

Per contra, dins els programes electorals, l'atenció a les reivindicacions de les dones fou molt escassa. En el programa general del PSUC no n'hi havia cap referència. En el cas d'alguns municipis, es van fer algunes propostes en relació amb reivindicacions feministes, com a Barcelona, amb petites referències a l'impuls de centres de planificació familiar i casals de la dona.¹⁴

Els resultats de les eleccions municipals mostren una proporció

13. Comissió per a l'Alliberament de la Dona, *Els Ajuntaments i les dones*, 1980.

14. CEDOC, PSUC, «La propuesta comunista para Barcelona. Recuperar la ciudad, cambiar el Ayuntamiento», «Alternativa municipal de Barcelona. Barcelona necesita el trabajo, la eficacia y la honestidad de los comunistas», «Per canviar Barcelona», 1979. Les

de dones molt escassa entre els regidors dels ajuntaments: 386 de 8.268, el 4,67% (menys que al Congrés de Diputats). Numèricament, la majoria de regidores eren candidates independents, seguides de CiU, PSC i PSUC. Tanmateix, proporcionalment, hi havia més regidores entre els càrrecs electes del PSUC, seguides del PSC.

Taula 6. Regidores a les eleccions municipals (1979)

	Dones	Total	% dones
CiU	91	1.782	5,11
UCD	27	1.272	2,12
PSOE	68	928	6,68
PSUC	56	549	10,2
ERC-FNC	6	210	2,86
Acció Municipal Democràtica	1	45	2,22
Coalición Democrática	1	18	5,55
PT	1	10	10
PSAN		3	0
LCR		1	0
Independents + altres partits	135	3.450	3,91
	386	8.268	4,67

FONT: Municat. A partir de la taula elaborada per Marta Corcoy.

De les dones elegides alcaldesses (19 a tot Catalunya), eren majoria les independents, que van ser alcaldesses de petites poblacions de menys de 2.000 habitants. Les alcaldesses de poblacions més grans van ser la comunista Anna Bosch i Parera (Mollet del Vallès, Vallès Oriental, 35.480 habitants), la socialista Dolors Oms i Bassols (Blanes, la Selva, 20.352 habitants), la comunista Antònia Castellana i Aregall (Molins de Rei, Baix Llobregat, 18.308 habitants) i la convergent Teresa Rosell i Taberner (Sant Celoni, Vallès Oriental, 11.946 habitants). La resta d'alcalduesses eren de poblacions de menys de 10.000 habitants.

propostes que fan referència a centres de planificació familiar i casals de la dona són a l'apartat «Una ciutat sense marginats».

Les eleccions al Parlament de Catalunya de 1980

Les següents eleccions produïdes en aquest període van ser les corresponents a la Generalitat de Catalunya. Aquesta campanya electoral, en la línia de les municipals, va fer referències molt escasses a la situació de les dones, d'una manera molt genèrica amb ocasionals referències a la planificació familiar, i en paral·lel a referències a altres moviments socials, com ara l'ecologista o l'homosexual.¹⁵

Els resultats de les eleccions donaren la majoria simple a CiU, seguida del PSC i el PSUC. En sortiren escollides 8 diputades, el 5,92% del total de diputats (notem que tornen a estar per sota de la mitjana catalana al Parlament espanyol). 3 eren del PSUC (Maria Dolors Calvet, Teresa Eulàlia Calzada i Assumpció Sallés), 3 del PSC i 2 de CiU. Proporcionalment, el PSUC era el grup amb més presència de dones, ja que representaven el 12% dels seus diputats.

Taula 7. Dones al Parlament de Catalunya (1980)

	Total parlamentaris	Dones	% dones
CiU	43	3	6,98
PSC	33	2	6,06
PSUC	25	3	12
UCD	18		
ERC	14		
PA	2		
Total	135	8	5.92

FONT: DUCH, 2006, p. 207-208. Elaboració pròpia.

Les eleccions legislatives de 1982

A la [campanya electoral](#) de les eleccions legislatives de 1982 el PSUC va dedicar més atenció a les reivindicacions adreçades a les dones,

15. CEDOC, PSUC. Programa electoral: «Al Parlament el poble ha de ser la majoria i governar». 15 p., 1980; PSUC, «Per la reconstrucció nacional de Catalunya», 1980, tríptic; JCC, «Això ha de canviar», 1980, tríptic.

probablement perquè es tractava d'eleccions legislatives. En un programa electoral amb 100 propostes, se n'hi van incloure 3 de relacionades amb les reivindicacions d'organitzacions feministes (i també homosexuals):

- (17) Reconeixement al dret de la llibertat sexual i supressió de la discriminació a la feina per sexe o orientació sexual.
- (29) Foment de l'ocupació de les dones aturades i modificació de les normes discriminatòries de cotització a la Seguretat Social.
- (55) Més centres de planificació familiar, i inclusió de la informació sexual i la planificació familiar dins la Seguretat Social. Reconeixement del dret a l'avortament i amnistia per a les persones empresonades per aquesta causa.¹⁶

La important proporció de dones als càrrecs electes del PCE i el PSUC va resultar molt perjudicada per l'evolució electoral d'ambdós partits, que també s'enfrontaven a importants crisis internes al final dels anys setanta i el començament dels vuitanta, i que al PSUC culminaren el 1981 amb l'expulsió d'una trentena de membres del Comitè Central, que després van constituir el Partit dels Comunistes de Catalunya. Aquestes crisis, l'enfonsament d'UCD i l'enfortiment del PSOE com a alternativa de govern van provocar una important sotragada electoral a les eleccions legislatives. Mentre el PSOE va assolir la majoria absoluta (amb 202 escons), AP quedà com a segona força (107 escons), i CiU i UCD com a 3a i 4a, respectivament, el PCE va assolir tan sols 4 diputats, cap d'ells dona. En general, la presència de dones al Parlament espanyol es va reduir: van ser escollides 17 diputades, el 4,86% del total. La majoria d'aquestes diputades eren del PSOE (14), seguides d'AP (2), i el PNV. El PSOE, d'aquesta manera (amb el 6,93% del grup parlamentari), augmentava proporció de dones respecte a l'any 1979, però no respecte a 1977.

16. CEDOC, PSUC, «A Catalunya, a l'esquerra, PSUC», «Las 100 propuestas del PSUC para hacer avanzar la política del catalanismo popular», 1982.

Taula 8. Diputades elegides al Congrés de Diputats (1982)

	Diputades	% de dones al grup parlamentari
PSUC-PCE		
PSC-PSOE (CiU)	14	6,93
UCD		
AP	2	1,87
PNV	1	12,5
Global	17	4,86

FONT: Congrés de Diputats, 2009. Elaboració pròpia

Taula 9. Diputades de les circumscripcions catalanes al Congrés de Diputats (1982)

	Diputades	% de dones al grup parlamentari
PSUC-PCE		
PSC-PSOE	3	12
CiU		
UCD		
AP		
PNV		
Global	3	6,38

FONT: Congrés de Diputats, 2009. Elaboració pròpia

Conclusions

Els anys que van de 1977 a 1982 es produí una reducció de la presència de dones al Congrés de Diputats, que era molt escassa. A les altres institucions que celebraren eleccions, com ara els ajuntaments i el Parlament de Catalunya, la presència fou igual o inferior, entorn del 4-6% dels càrrecs electes.

A les eleccions de 1979 hi va haver una atenció relativament important a les reivindicacions de les dones en els programes electorals. Aquesta atenció es reduí considerablement a les convocatòries electorals posteriors, especialment a les eleccions municipals i autonòmiques. A aquesta situació segurament hi devia contribuir la situació del moviment feminista, molt fort a les eleccions de 1977, però que es debilità a partir de 1978.

Al PSUC es pot constatar la importància de la militància de les dones en general, i de les dones feministes en concret. Es tracta d'un partit en el qual hi va haver una proporció important de dones en càrrecs electes, si es compara amb altres partits. D'aquesta manera, fou el partit amb un percentatge de diputades més important a la legislatura constituent del Congrés de Diputats, entre les dones regidores als primers ajuntaments democràtics i a la primera legislatura del Parlament de Catalunya. Tanmateix, la crisi del Partit i la seva evolució electoral negativa van ser dos factors que van contribuir sobretot a fer que en les legislatures següents deixés de ser així.

Bibliografia

- AGUSTÍN PUERTA, Mercedes. *Feminismo: identidad personal y lucha colectiva (análisis el movimiento feminista español en los años 1975 a 1985)*. Granada: Universidad de Granada, 2003.
- ALBÓ, N.; BUSQUETS, J.; MARTÍ, R. (et. al.). *Les dones i la política: alcaldesses i regidores de Catalunya*. Barcelona: la Magrana-Edicions 62, 1989.
- ASOCIACIÓN «MUJERES EN LA TRANSICIÓN DEMOCRÁTICA». *Españolas en la Transición. De excluidas a protagonistas (1973-1982)*. Madrid: Biblioteca Nueva, 1999.
- CEBRIÁN, Carme. *Estimat PSUC*. Barcelona: Empúries, 1997.
- CORCOY, Marta; GÓMEZ, Patricia L. *Les dones en els governs locals catalans*. Cerdanyola del Vallès: Montflorit, 2005.
- EQUIPO DE DOCUMENTACIÓN POLÍTICA. *Cortes Generales 1979-83: partidos políticos, elecciones legislativas, biografías de los parlamentarios*. Madrid: José Mayá (ed.), 1979.

DUCH, Montserrat. *Dones públiques. Política i gènere a l'Espanya del segle XX*. Tarragona: Arola, 2005.

MONTERO, Dorado. *Los Partidos Políticos en Catalunya*. Barcelona: Círculo Editor Universo, 1978.

SEVILLA, Julia (dir.). *Las mujeres parlamentarias en la legislatura constituyente*. Madrid: Cortes Generales-Ministerio de la Presidencia, 2006.

